

NÁZEV ŠKOLY:	GYMNÁZIUM JOSEFA JUNGMANNA LITOMĚŘICE, Svojsíkova 1, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.1082
NÁZEV MATERIÁLU:	VY_32_INOVACE_4B_18_Buddhismus
TÉMA SADY:	Filozofie, religionistika, náboženství
ROČNÍK:	4. ročník, oktáva
DATUM VZNIKU:	Červen 2013
AUTOŘI:	Luboš Nergl, Andrea Skokanová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Buddhismus

Anotace:

Výukový materiál je určen pro předmět základy společenských věd ve 4. ročníku.

Materiál obsahuje texty z učebnic určených převážně pro výuku na vysokých školách, jen výjimečně obsahuje jiné texty. Texty nemohou nahradit soustavný výklad dané problematiky, jejich funkce je motivační k dalšímu studiu zejména uvedených titulů. Zároveň je úloha textů inspirativní k frontálním diskusím a skupinovým debatám. Výše zmíněné inspiraci slouží otázky a úkoly.

Žáci si mohou texty vytisknout, stáhnout do mobilu či tabletu, mohou si je převést do otevřeného formátu, opatřit poznámkami, napsat odpovědi. Rovněž během vyučovací hodiny lze texty promítnout dataprojektorem na plátno.

Časová náročnost: 2 vyučovací hodiny týdně.

Přístup k internetu není bezpodmínečně nutný, jen některé úkoly odkazují na elektronické zdroje.

Richard W. Coan: Optimální osobnost a duševní zdraví

Hrdina, umělec, mudrc nebo světec?

Jeden z nejnápadnějších rozdílů mezi Východem a Západem je přístup k individualitě. Celkem vzato má individualita mnohem větší váhu na Západě. Lidé Západu dosti shodně pohlížejí na jedince jako na separátní entitu. Optimální je takový stav, v němž se jedinec plně rozvinul, ať již jeho vývoj nabývá té či oné podoby. I když lidé Západu kladou dobro společnosti či skupiny nad dobro jedince, nezapomínají, že tato společnost nebo skupina je složena ze separátních entit. Hinduisté a buddhisté vidí mnohem méně oddělení. Záleží jim spíše na jednotě jedince s celkem přírody, přičemž prožitek individuality považují za iluzi. Tento kontrast mezi Východem a Západem souvisí s kontrastem týkajícím se intuice a racionality, neboť racionální způsob myšlení je nutně analytický či oddělující, zatímco u intuice a v mystických zážitcích jednotlivé entity splývají do větších celků.

● ● ●

Buddhismus počal v myšlení muže, jenž se nazýval Siddhártha nebo Gautama (jméno rodinné) a jenž se stal známým jako Buddha. Gautama žil v šestém a pátem století před Křtem. Říká se, že se narodil v aristokratické hinduistické rodině, že vyrostl obklopen přepychem. Oženil se a měl syna. Otec Gautamy se velice snažil, aby svého syna uchránil před působením bídy světa. Ve věku 29 let však Gautama jednoho dne vyšel z prostorů paláce - bylo to proti zákazu otce - a spatřil obraz lidského utrpení. Rozhodl se, že opustí svou ženu a domov (což učinil v noci) a že bude hledat odpověď na záhadu života. Po dobu šesti let hledal osvícení a vyzkoušel různé způsoby včetně asketismu a sebeumrtvování, ale porozumění, které hledal, nenašel. Nakonec si sedl pod strom a zapřísáhl se, že se nepohne z místa, dokud nedosáhne osvícení. Čtyřicátého devátého dne byla jeho námaha odměněna. Od té doby začal své myšlenky předávat jiným.

● ● ●

V jiných ohledech se Gautama a raní buddhisté odklonili od hinduistických tradic. Snížili význam kastovního systému, aniž by zašli tak daleko, aby doporučovali jeho úplné zrušení. Kastovní systém byl hinduistickou naukou racionalizován v termínech karmanu. Odmítli autoritu a ritualismus bráhmanů. Na védy již nazírali jako na něco svatého a bráhmany a upanišady již nepovažovali za životně důležité. Gautama považoval většinu metafyzických spekulací obsažených v těchto dílech za neúčinné a nezajímavé. Spíše než metafyzicky byl orientován eticky. Chtěl vymezit cestu k osvobození a doufal, že se mu to podaří, nechtěl však definovat povahu absolutna.

Gautamovo základní učení bylo podáno ve „čtyřech vznešených pravdách“:

- 1. veškerý život je strast a utrpení,
- 2. původcem utrpení je žádost,
- 3. utrpení přestane, zbavíme-li se žádosti a
- 4. cesta ke zbavení se žádosti znamená sledování „střední cesty“, specifické techniky, která je popsána ve „vznešené osmidílné stezce“.

Představa střední cesty v jistém smyslu připomíná ideu umírněnosti či zlatého průměru, obhajovanou ranými řeckými filozofy. Jde o střední cestu mezi asketismem a požitkářstvím.

Vznešená osmidílná stezka zahrnuje:

1. správný názor či přesvědčení,
2. správný postoj,
3. správnou řeč,
4. správné jednání,
5. správnou životosprávu,
6. správné snažení,
7. správný obsah mysli a
8. správné soustředění či meditaci.

Gautamovi žáci, buddhističtí mniši vedli dosti střídmý způsob života. Zasvětili se chudobě a cudnosti a slibu nezabíjet, nekrást, nebýt falešným a nepít alkoholické nápoje, čímž dosti přísně dodržovali stezku osmi ctností. Základním cílem tohoto způsobu života je dosáhnout nirvány, stavu blaženého odpoutání, ve kterém již neexistují podmínky vedoucí k dalšímu znovuzrození. Západní myslitelé mají sklon považovat buddhismus a jeho cíl nirvánu za únik ze života. Sigmund Freud v něm spatřoval snahu regresovat do stavu infantilního či intrauterinního neuvědomění. Albert Schweitzer pohlížel na Buddhovo základní učení jako na extrémní formu negace světa a života. Měl totiž za to, že čtyři vznešené pravdy říkají, že všechno utrpení pochází od vůle k životu a že utrpení lze ukončit jedině vyhasnutím vůle k životu.

V Indii, zemi svého zrodu, buddhismus posléze vymizel, avšak v různých časových obdobích ovlivňuje životy lidí téměř ve všech krajích Dalekého Východu. V době, kdy začínal náš letopočet, a v období následujícím se rozšířil ve velkých zeměpisných oblastech, při čemž se setkával s jinými kulturními tradicemi a prodělával změny. Dnes se běžně rozlišují dva hlavní směry buddhismu: mahájána a bínajána. Hínajský buddhismus zvaný též théraváda, nalezneme v Barmě, Thajsku, Kambodži, Laosu a Srí Lance - jsou to země podél jižních hranic asijského kontinentu. Mahájánský buddhismus nalezneme ve Vietnamu, Nepálu, Sikkimu, Bhútánu a v zemích severních - Tibetu, Číně, Koreji a Japonsku. Někdy se na tibetský buddhismus pohlíží jako na separátní třetí větev. Má také různá pojmenování: Vadžrajána buddhismus, lamaismus, tantrický buddhismus.

OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vysvětlete, vztah individua a celku (jakékoli society či přírody) v západním a východním myšlení.
2. Mnozí lidé si myslí, že buddhismus je silně asketické náboženství. Najděte v textech pasáže, které sdělují, že tomu tak není.
3. Jak rozumíte sdělení, že buddhismus je orientován více eticky než metafyzicky?
4. Je buddhismus náboženství teistické, nebo neteistické? Proč?
5. Je buddhismus náboženství mystické, nebo prorocké? Proč?
6. Buddhismus nachází v západním světě stále více příznivců.

Proč tomu tak je? Může se vůbec (konzumeristický) Evropan či Američan akulturovat do náboženství orientální kultury? Proč takoví lidé nevolí např. křesťanství? Jde jen o módní trend, nebo o úsilí saturovat hlubší potřeby?

COAN, R. W. *Optimální osobnost a duševní zdraví*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, ISBN 80-7169-662-5, str. 74 – 76, 78